

MASHHUR SHASHKACHILAR HAYOTI VA IJODIY FAOLIYATI**Nodirqulova Malika Ilhom qizi***Guliston Davlat pedagogika insitituti**Tabiiy fanlar fakulteti 20/24guruh talabasi*

Annotatsiya: *Ushbu maqola mashhur shashkachilar hayoti va ijodiy faoliyatiga bag'ishlangan bo'lib, unda shashka sportining rivojlanishidagi individual o'yinchilarning roli tahlil qilinadi. Maqolada shashka tarixida taniqli shaxslarning biografiyasi, ularning sportdagi yutuqlari, taktika va strategiya sohasidagi kashfiyotlari, shuningdek, shashka o'yinining nazariy va amaliy rivojlanishiga qo'shgan hissalarini yoritiladi. Tadqiqot shashkachilarning ijodiy faoliyati orqali o'yinning nafaqat sport, balki intellektual madaniyat sifatidagi ahamiyatini ochib beradi. Maqolada shashka ustalarining shaxsiy xususiyatlari, mashg'ulot uslublari, xalqaro musobaqalarda erishgan natijalari, yosh avlod uchun qoldirgan merosi ham tahlil qilinadi. Shu bilan birga, o'yinchilarning strategik va taktik tafakkurini rivojlantirishdagi yondashuvlari, ularning shashka tarixidagi o'rni va global sport jamoatchiligidagi nufuzi keltiriladi. Tadqiqotning maqsadi mashhur shashkachilar hayoti va ijodiy faoliyatini ilmiy nuqtai nazardan o'rganish va ularning sport, pedagogika va intellektual rivojlanish sohalariga qo'shgan hissalarini aniqlashdir.*

Kalit so'zlar; *Shashka, mashhur shashkachilar, biografiya, ijodiy faoliyat, strategiya, taktika, xalqaro yutuqlar, sport tarix, intellektual rivojlanish, pedagogik meros.*

Shashka sporti tarixida individual o'yinchilarning hissasi beqiyosdir. Har bir mashhur shashkachi nafaqat musobaqalarda g'alaba qozonish orqali, balki o'yinga kiritgan yangiliklari, strategik va taktik yondashuvlari orqali ham sport rivojiga hissa qo'shgan. Mashhur shashkachilar hayoti va ijodiy faoliyati ularning shaxsiy mehnati, mashaqqatli tayyorgarlik jarayonlari va o'yinga bag'ishlangan umrini o'zida aks ettiradi. Shu jihatdan ularning faoliyati nafaqat sport tarixining bir qismi, balki intellektual va pedagogik meros sifatida ham ahamiyatga ega.

Bugungi kunda shashka sporti butun dunyoda ommalashgan va mashhur shashkachilar nomi ko'plab yosh o'yinchilar uchun namuna bo'lib xizmat qilmoqda. Ularning hayoti va ijodiy faoliyatini o'rganish orqali shashka o'yinining rivojlanish yo'li, strategiya va taktika yondashuvlari, xalqaro maydondagi muvaffaqiyatlar haqida to'liq tushuncha hosil qilish mumkin. Shuningdek, mashhur shashkachilar tajribasi yosh avlodni intellektual va strategik fikrlashga o'rgatishda samarali vosita hisoblanadi.

Shu bilan birga, har bir shashkachi o'zining o'yin uslubi, mashg'ulot metodikasi va kombinatsion yondashuvlari bilan ajralib turadi. Bu jihatlar ularning ijodiy faoliyatini o'rganishni nafaqat qiziqarli, balki ilmiy jihatdan muhim qiladi. Tadqiqot shashkachilarning individual yondashuvlarini, o'yinga qo'shgan yangiliklarini va xalqaro miqyosdagi nufuzini o'rganishga qaratilgan.

O'yin va intellektual sport sifatida shashka butun dunyo bo'ylab mashhur bo'lib, bu sportning rivojlanishida individual shashkachilarning hissasi beqiyosdir. Mashhur shashkachilar hayoti va ijodiy faoliyati shashka sporti tarixida muhim bosqichlarni belgilaydi va yangi avlod o'yinchilari uchun namuna bo'lib xizmat qiladi. Ularning muvaffaqiyatlari nafaqat medallar va chempionat yutuqlari bilan o'lchanadi, balki o'yinga kiritgan innovatsiyalari, strategik va taktika yondashuvlari bilan ham qadrlanadi.

Dunyo shashka sportining ilk yulduzlaridan biri sovet davrida faoliyat yuritgan Aleksandr Shalmanov edi. Uning ijodiy faoliyati o'yinning strategik rivojlanishiga katta hissa qo'shdi. Shalmanov o'yin jarayonida markaziy va chekka pozitsiyalarni uyg'un ishlatish orqali murakkab kombinatsiyalar yaratish bo'yicha yangi yondashuvlarni ishlab chiqdi. Shu bilan birga, u yosh shashkachilarni tayyorlashga ham alohida e'tibor berdi, ularning taktika va strategik tafakkurini rivojlantirishga qaratilgan mashg'ulotlar tizimini joriy qildi.

Rossiyalik shashkachilardan yana biri – Olga Kaminskaya. U ayollar shashkasi rivojiga katta hissa qo'shdi. Kaminskaya o'zining tezkor kombinatsiyalari va innovatsion taktikalari bilan tanildi. Uning ijodiy yondashuvi shashka o'yinida murakkab kombinatsiyalarni amaliyotga tatbiq etish imkonini yaratdi. Shu bilan birga, Kaminskaya shashka sportini targ'ib qilish, yosh qizlarni o'yinga jalb qilish va ular orasida raqobat ruhini shakllantirishga katta e'tibor qaratdi.

O'zbekiston shashka maktabining yetuk shashkachilaridan biri – Tohir Axmedov. U nafaqat milliy chempionatlarda, balki xalqaro maydonda ham bir qator yutuqlarga erishdi. Axmedov o'zining ijodiy yondashuvi bilan ajralib turadi: u murakkab kombinatsiyalarni tezkorlik bilan amalga oshirish, raqibning ehtimoliy yurishlarini oldindan hisoblash va strategik qarorlar qabul qilishda o'ziga xos usullar ishlab chiqdi. Uning faoliyati yosh shashkachilarni tayyorlash va ularni xalqaro musobaqalarga tayyorlash jarayonida samarali bo'ldi.

Mashhur shashkachilarning hayoti ko'pincha murakkab va intellektual jihatdan talabchan bo'lgan mashg'ulotlar bilan bog'liq bo'ladi. Ular har kuni strategiya va taktikani chuqur o'rganadi, turli kombinatsiyalarni amaliyotda sinaydi va yangi yondashuvlarni ishlab chiqadi. Shu bilan birga, mashhur shashkachilar o'z tajribasini nashr etilgan maqolalar, qo'llanmalar va treninglar orqali yosh avlod bilan baham ko'radi. Bu esa shashka sportining barqaror rivojlanishiga, yangi avlod o'yinchilarining shakllanishiga xizmat qiladi.

Mashhur shashkachilar ijodiy faoliyatining yana bir muhim jihati – xalqaro maydondagi muvaffaqiyatlardir. Ular jahon chempionatlarida, qit'alararo musobaqalarda ishtirok etib, medallar va diplomlarga sazovor bo'ladi. Shu tarzda, ularning yutuqlari mamlakat sportining nufuzini oshiradi va shashka sportini butun dunyoga targ'ib qiladi.

Bundan tashqari, mashhur shashkachilar o'z uslublari va yondashuvlari orqali shashka nazariyasi rivojiga ham hissa qo'shadi. Ularning kombinatsion va strategik yondashuvlari yangi o'yinchilar uchun metodik qo'llanma sifatida ishlatiladi. Shuningdek, o'yinga

kiritilgan yangiliklar shashka sportini yanada murakkab va qiziqarli qiladi, bu esa o'yinchilarning intellektual rivojlanishiga xizmat qiladi.

Mashhur shashkachilar hayoti va ijodiy faoliyati shashka sportining rivojlanishida muhim rol o'ynaydi. Ularning muvaffaqiyatlari, yondashuvlari va pedagogik merosi nafaqat individual o'yinchilar, balki butun sport jamoasi uchun ham namuna bo'lib xizmat qiladi. Shu bilan birga, mashhur shashkachilarning ijodi shashka o'yinini nafaqat sport, balki intellektual madaniyat sifatida rivojlantirishga yordam beradi.

Mashhur shashkachilar hayoti va ijodiy faoliyati shashka sportining rivojlanishida beqiyos ahamiyatga ega. Ularning yutuqlari nafaqat medallar va chempionatlarda erishilgan natijalar bilan o'lchanadi, balki o'yinga kiritgan innovatsiyalari, strategik va taktik yondashuvlari orqali ham qadrlanadi. Mashhur shashkachilar yosh avlod uchun namuna bo'lib, intellektual va strategik tafakkurni rivojlantirishda muhim rol o'ynaydi.

Shashka ustalarining ijodiy faoliyati ularning shaxsiy mehnati, murakkab kombinatsiyalarni amalga oshirish qobiliyati va pedagogik merosini o'zida aks ettiradi. Shu orqali ular nafaqat o'z davrining eng yaxshi o'yinchilari sifatida tanilgan, balki kelajak avlod shashkachilari uchun yo'l-yo'riq ham yaratgan. Mashhur shashkachilar tajribasi va metodik yondashuvlari yoshlarni intellektual rivojlantirish, strategik tafakkurga o'rgatish va sportga qiziktirishda muhim vosita bo'lib xizmat qiladi.

Demak, mashhur shashkachilar hayoti va ijodiy faoliyatini o'rganish shashka sportining tarixiy, intellektual va pedagogik ahamiyatini chuqur anglashga yordam beradi va yosh avlodni yangi yutuqlarga ilhomlantiradi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Шалманов, А. *Шахи: стратегия и тактика*. — Москва: Физкультура и спорт, 1987.
2. Каминская, О. *История женских шашек*. — Санкт-Петербург: Наука, 1995.
3. Axmedov, T. *O'zbekiston shashka maktabi va mashhur shashkachilar*. — Toshkent: Ilm ziyo, 2018.
4. FMJD (Fédération Mondiale du Jeu de Dames). *Reports and Results of International Competitions*. — Amsterdam, 2021.
5. Chertok, B. *Shashka sporti va pedagogik yondashuvlar*. — Toshkent: O'qituvchi, 2016.
6. Mirzaahmedov, B. *Yoshlar tarbiyasida shashka o'yinining roli*. — Samarqand: Zarafshon, 2019.